

BENGI László

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet
Budapest, Magyarország
lbengi@elte.hu

KAFKA ÉS POUND KÖZÖTT

A helynéküliség Kemenes Géfin László Fehérlófia című művében

Between Kafka and Pound

The variants of homelessness in László Kemenes Géfin's Fehérlófia
[Son of the White Mare]

Između Kafke i Paunda

Odsustvo mesta u delu Fehérlófia [Ždrebe belog konja]
Lasla Kemeneš Gefina

Kemenes Géfin László *Fehérlófia* című műve a nyugati magyar diaszpóra közegeben öltött először alakot. Jóllehet a szöveg az emigrációs irodalom keretében formálódott, a kisebbségi helyzet nem csupán a megalkotáshoz kapcsolódó életrajzi adalék, sőt nem is pusztán a beszédhelyzetben érzékelhető-érvényesülő tapasztalat, hanem magának az írásmódnak meghatározó sajátossága. A műnemet tekintve is heterogén *Fehérlófiát* ezzel összefüggésben egyszerre jellemzi rendszerszerűen átgondolt, célszerűen ívelő építkezés és nyelvi-kulturális utalásmorzsákat halmazó töredékesség. A modernség és posztmodernség felől egyaránt értelmezhető tervezetjelleg nem pusztán a folytathatóság és állandó bővíthetőség, a kiteljesülés felé tartó, de minduntalan továbblépő úton-lét motívumát foglalja magában, hanem a konceptuális művészet ama szemléletmódjával is kapcsolatba hozható, ahol nem annyira az elkészült műalkotás, mint inkább a műalkotás ötlete és megvalósításának terve az, ami esztétikai érdeklődésre tart igényt. A lezárhatatlan szöveg, amely a különböző nyelvi-kulturális töredékek egymás mellé helyezése révén jön létre, éppúgy szól a földrajzi és történelmi otthonkeresésről, mint az otthonra találás lehetetlenségéről, az azonosság vágyáról és a széttartó alkotás nyitottságáról.

Kulcsszavak: emigrációs irodalom, intertextualitás, térpoétika, írásaktus, identitásképzés

A kisebbségi irodalom olvasásának poétikai megközelítései többek között olyan fogalmakkal lépnek interferenciába, mint a világirodalom, a formálódás mellérendelő módja, valamint a határtapasztalat. Jószerével óhatatlanul ötlük föl a világirodalom szempontja ebben az összefüggésben, hiszen a kisebbségi irodalom kötődései szükségszerűen túlmutatnak annak önelvűen meghatározott keretein. Egyfelől a kisebbségi irodalom nyilvánvalóan – és részben persze az elkülönbözés módján – érintkezésben áll a hozzá képest „többséginek” tekintett irodalommal, másfelől viszont jellemzően ki is vezet ennek kontextusából, és kapcsolatot létesít azzal, ami hozzá hasonlóan kívül esik azon. A kisebbségi irodalom mibenlétéből adódóan többféle kapcsolatrendszerbe illeszkedik.

A kisebbségi irodalom ugyanakkor a világirodalommal szemben sajátos szimmetriával, mellérendelő szemléletmóddal jellemezhető. A világirodalom – minden erre irányuló kísérlet ellenére – már csak azért sem mentesülhet a „kiválasztottság” valamiféle diszpozíciójától, mert – akár igen eltérő elvek mentén megvalósított – válogatás eredménye. A világirodalomnak mint szövegek, motívumok és eszmék körforgásának képzete bajosan kerülheti el, hogy ne vetüljön rá kitüntetett és azokat követő irodalmak rosszízű kettéválasztásának árnya. Ehhez mérten a kisebbségi irodalom nemcsak azért szimmetrikus szerveződésű, mert lényegét tekintve mindig található olyan szempont, amely felől művek vagy szerzők adott köre kisebbséginek ítéltető, hanem abban a fenti értelemben is, hogy jellegéből fakadóan eleve átfogóbb világirodalmi távlatban artikulálódik. Mindazonáltal a kisebbségi irodalom poétikai sajátosságainak köre és téje nem merül ki egy efféle kapcsolati struktúra megjelenítésében.

A gondolatmenet következtetései ezen a ponton akár úgy is megfogalmazhatók, hogy „a »kisebbségi« nem bizonyos irodalmak jelzője, hanem minden olyan irodalom forradalmi feltételeit jelöli, amely a nagynak (vagy intézményesítettnek) nevezett irodalmon belül létezik. Annak is, aki szerencsétlenségére nagy irodalommal rendelkező országban született, úgy kell saját nyelvén írnia, mint ahogy a cseh zsidó ír németül vagy az üzbég oroszul” (Deleuze–Guattari 2009, 37–38). Ha az ekként fölvetett szempontok nyomán a kisebbségi irodalomban az azt (bármely értelemben) magában foglaló vagy kiegészítő irodalom (utóbbit mintegy transzcendáló) világirodalma is megpillantható, akkor ennek nehezen túlbecsülhető poétikai következményekkel kell járnia.

A kisebbségi irodalom többszörös kontextuális beágyazottságával korreláló megszólalásmód poétikai feltételei aligha lelhetők föl a magukba zártan szemlélt művek változhatatlan jellemzőiben, mint inkább az olvasásban megtörténő hatásfolyamatban keresendők. A kisebbségi élethelyzetet természetesen le lehet írni szociológiailag vagy – esetünkben – irodalomtörténetileg. Csakhogy

a kisebbségi irodalom – amely nemcsak kisebbségi, de irodalom is – legfőképpen nem ismertet egy specifikusként kezelt létmódot, hanem sajátosan részesít benne. Vagyis nem föltétlen írja le, ám mindenképp megtapasztalhatóvá teszi az elválasztottság és a lehatároltság, sőt akár a kiszakítottság, egyszersmind pedig az eltérő kontextusokba ágyazódás helyzetét. A minoritás poétikája tehát nem egyszerűen ábrázolja, hanem – önnönmagára is érvényesen – megteremti az osztottság tapasztalatát, poétikaivá transzponált diszpozícióját.

A kisebbségi irodalom határfolyamatában a geokulturális határoltság és intézményes tagoltság ugyan fiktívvé válik, de nem oldódik föl vagy veszti érvényét: olyan fikció része lesz, amely maga egy határoktól szabdalt léthelyzetet szimulál. Ekként a kisebbségi irodalom olvasása – ami más szavakkal úgy is megfogalmazható, hogy a valamiképp lehatárolt irodalmak kisebbségi irodalommá olvasása – nem annyira a határok lebontásában, hanem eme határoknak, az irodalom sokszoros tagoltságának a felmutatásában áll. A határok átlépése, avagy valamiféle világirodalmi távlat érvényesítése így annak ellenére sem keverendő össze a határok fölülírásával, hogy értelemszerűen feltételezi azok átjárhatóvá tételét, ha tetszik: fikcionalizálását.

Ha a kisebbségi irodalom poétikája nem mellőzhető módon az osztottságnak – széttagolódás és kontextualizálódás kettős mozgásának – a jegyében áll, akkor eleve megkérdőjelezhető az a homogenizáló szemlélet, amely egyfajta hipotetikus fogalmi egységnek rendeli azt alá. Ebből adódóan a kisebbségi irodalmak gyakori sokszínűsége nem holmi kísérletező kedv eredménye, hanem a maga kisebbségi voltát poétikailag értő-artikuláló irodalom jószerével szükségszerű velejárója. Ráadásul ami belsőleg erősen tagoltnak mutatkozik, azt kívülről sem jellemezheti egyirányú és homogén kapcsolatrendszer: éppen a határok érzékelhetővé tétele és tudatosítása áll hatékonyan ellene kívül és belül redukív szembeállításának. Ezzel összhangban a kisebbségi irodalom éppúgy nem szűkíthető pusztán szociológiai kategóriává, mint ahogy olyan esztétikai princípiummá sem szublimálható, amely minden óvatosságot mellőzve az irodalom egyetemes alapjának mutatkozik. Az előbbi fölfogás mindössze másodlagos szerepre kárhuztatja a kisebbségi irodalom nyelvi-poétikai megnyilvánulását, míg az utóbbi az intézményes feltételeket tekinti mellékes, pusztán külsőleges körülményeknek. A minoritás poétikája ezzel szemben nem kiiktatja, hanem megosztható tapasztalattá teszi annak szociológiai meghatározottságát.

Amikor tehát a kisebbségi irodalmat olvasásmódnak tekintem, akkor a geokulturális összefüggésükben értett, magukat sokszor kifejezetten a kisebbségi irodalom részeként meghatározó (élet)műveknek az irodalom olvasására tett javaslatát helyezem előtérbe.

A kisebbségi irodalom olvasási javaslata nem annyira a kánonokra, a kisebbségi, nemzeti vagy világirodalmi művek körére vonatkozik, illetve nem tematikai vagy ideológiai értelemben veendő, hanem az irodalom egy sajátos nyelvi megközelítési módját jelenti. Az ugyanis, hogy miképpen olvasnak e művek más irodalmi szövegeket, csak úgy mutatható meg, ha arra irányítják a figyelmet, saját maguk hogyan olvashatók, és ezen keresztül a maguk által kínált olvasói szereplehetőségek kiterjesztését javasolják más szövegekre. Ez pedig akkor is megtörténhet, ha az épp szóban forgó mű netán föl sem idéz más írásokat. Az eddigi gondolatmenet fényében természetesen azok az alkotások képesek a kisebbségi irodalom sajátos olvasásmódjának megfelelni, amelyek maguk is érzékelhetővé teszik tagoltságukat és ennek kommunikatív következményeit. A viszonylag homogén hatáspotenciállal jellemezhető művek kevés eséllyel tudják ezt végrehajtani, hisz önmaguk olvasását is reduktívan, a szelekció műveletei mentén határozzák meg – jóllehet arról sem szerencsés megfeledezni, hogy a homogenitás elkerülésére rendkívül sokféle lehetőség kínálkozik. Ez utóbbi törekvés már csak azért sem föltétlen egy szöveg széttartó, stilisztikai értelemben polifon vagy éppen többnyelvű jellegéből következik, mert a látványos ötletesség, a sziporkázó gazdagság könnyen egyneműségbe fordul át, amiként az esztétikai tapasztalat intenzitását ássa alá az is, ha valamely mű egysíkú érzelmi hatást, például kizárólag élvezetet vált ki olvasójából.

A poétikai tagoltság hatása a kisebbségi irodalom értelmezésének rétegzettségétől, az olvasóra gyakorolt hatás összetettségétől sem választható élesen külön. A kisebbségi irodalom kisebbségi volta egyaránt megközelíthető a művek létrejöttének geokulturális-intézményes feltételei, a megszólalásmóddal társított irodalmi-poétikai jellemzők vagy történetesen a szövegbeli világ tematikus vagy motivikus megalkotottsága felől. A történelmi-társadalmi jelenségek, a nyelvi megnyilatkozások, valamint az ideológiai vonatkozások ebből adódó szintjei nem állíthatók szigorú ellentétbe egymással, de nem is föltétlen esnek egybe. Utóbbi olyan kiegyensúlyozott egész képzetét keltené, amely éppen hogy ellene hatna annak a bizonyos fokú össze nem illésnek, széttagolódásnak, amely a fentiek szerint végső soron feltétele valamely mű kisebbségi irodalomként olvasásának.

A minoritás irodalma azért sem azonosítható maradéktalanul a szociológiai értelemben vett kisebbségek alkotásaival, mert az irodalmon kívül meghúzott határokat – természetesen közel sem szükségszerűen, hiszen ez a kisebbségi irodalom lehetetlenségével lenne egyenértékű – az önmagába fordulás olyan gesztusai is kísérhetik, amelyek ellene hatnak a tagoltság érzékelhetővé tételéből fakadó rétegzettségnek. A kisebbségi léthelyzetben alkotó írónak ezért

éppúgy szembe kell nézniük a homogenitás kihívásával, mint azzal a kihívással, hogy példaszerűen mutassák föl a saját és ezen keresztül a velük érintkezésbe lépő irodalmi kontextusok osztott olvashatóságát. A kisebbségi irodalom oly módon adja föl a leckét a világirodalom és a nemzeti irodalom önelvűség felé hajló, zárt és homogén jellegű elképzeléseinek, hogy közben nem olvad bele a „nagy olvasatlan” (Moretti 2000, 55) fehér zajába sem.

E hosszúra nyúlt bevezetőben a magam legtöbb kontextusát tekintve kevésbé kisebbséginek mondható távlatából igyekeztem – legalább önmagam számára – beláthatóvá tenni, miben állhat a kisebbségi irodalom sajátosan rá jellemző, nem vagy csak bajosan helyettesíthető teljesítménye. Olvasásának esztétikai tapasztalata végül is akkor válhat igazán hatékonyá, ha – ímhol újfent a szimmetria – olvasója nem marad érintetlen annak kisebbségi pozíciójától. Az ekként jó esetben megtörténni részesülés pedig semmiképp sem a homogenitás felé mutat.

Amikor az alábbiakban röviden Kemenes Géfin László *Fehérlófia* című művének első könyvére fordítom figyelmemet (az opus majdnem egészéről lásd András 2003), kézenfekvően adódik a világirodalomhoz fűződő viszony problémája. A könyv elsőként „eposz(kísérlet)” műfajmegjelöléssel jelent meg 1978-ban, nem sokkal Kemenes Pound *Cantó*iból átfogóan válogató 1975-ös fordításkötete után. Nyilvánvaló történelmi okok állnak amögött, hogy a *Fehérlófia* szerzőjének más rálátása nyílt a világirodalomra – nem egyszerűen annak kánonjára, hanem szerkezetére és dinamikájára is –, mint a keleti blokkban élő pályatársainak. Írásom címével is erre igyekeztem utalni. Amennyire tehát az emigrációban született mű megjelenésekor nyelvi és politikai okokból kívül rekedt mind a magyar, mind a nem magyar nyelvű irodalmak sűrű kapcsolati struktúrával bíró intézményes terepében, annyira határozottan integrálta magába szövegek a szokványosnál jóval tágabb körének emlékezetét.

Összesen a továbbiakban négy poétikai összefüggést szeretnék kiemelni, közülük is elsőként a sivatag képzetét, amely nemcsak a francia nyelvű irodalom egy hagyományvonalával hozható akár szoros összefüggésbe, hanem a Kafka-olvasás többek közt Deleuze és Guattari már idézett könyvecskéje által artikulált tapasztalatával is, a szegényes nyelv fölfokozott intenzitásával (vö. pl. Deleuze–Guattari 2009, 48). Kemenes műveinek nyelve persze szó szerinti értelemben a legkevésbé sem nevezhető szegényesnek (miközben néha intenzitása a *Fehérlófia* első darabjaiban talán túlzottan is állandó, ekként a homogen normává válás irányába mutat, amit majd a rendszerváltozás utáni magyar kiadás töredékessége és fölerősödő műnemi sokfélesége érzésem szerint szerencsésen tör meg).

A sivatag képzete a nyugati emigráció irodalmában elsőre leginkább egy tematikus jellegű összefüggéshez köthető: a saját nemzeti nyelvi-irodalmi kontextus ritka voltához vagy akár hiányához. Csakhogy tévedés lenne a kisebbségi lét csábító szociológiai aspektusa által kínált könnyű válasz jegyében lemondani a poétikai összefüggések vizsgálatáról – éppen azt fedve el, hogy a kisebbségi irodalom poétikai osztottsága, rétegzettsége nem teszi a poétikait sem azonosíthatóvá, sem élesen és szigorúan elkülöníthetővé például a tematikus vagy épp reprezentációs aspektusoktól. A nyelv sivatagosodásának érzése ebből a távlatból látszólag homogenizál és egyöntetűvé tesz, miközben ezáltal meg is fosztja a szót bensőséges aurájától. Az intimitást megteremtő konnotációk helyett előtérbe kerülő nyelvi egyenrangúság pedig részben és részlegesen a nem anyanyelvű olvasó helyzetét teremti meg az adott nyelven íródott szöveg összefüggésében. (Ehhez kapcsolódó kérdés lenne a kisebbségi irodalom fordíthatóságának és fordíthatatlanságának paradox tapasztalata, avagy a fordítás szükségszerűen kisebbségi irodalmat teremtő működése, aminek megvitatását azonban az itt követett gondolatmenet nem vállalja magára.) A *Fehérlófiában* nem annyira az olyan típusú szövegjátékokra gondolok, mint a „Te lehetsz írja seabemnek, / Gyönyörű kis tulipánt!” Csokonai-sorok hangzsalapú átírása más, kevésbé koherens, de egybeolvasható szavakká: „Te lehetsz – írja Schebemneck – gyöngy, ürös, kés, túl pinán / túl fatornyos ünnepen bármi ami csak akarsz” (Kemenes 1991, 36). Inkább azokat a gyakori és csak látszólag tét nélküli szójátékokat vélem az itt fölvetett szempontból érdekesnek, amikor a szöveg egy szót vagy kifejezést mintegy fölkap, és forgatja, alakítja, próbálgatja azt, a szóalak jelentésben közel álló formai változatait rendezve önmagában kevésbé értelmes, így elsősorban nem a változó szövegösszefüggés előhívta képzettársítások gazdagságát tanúsító szósorozatokká. A II. énekben, mely rögvest „Gobi-napló” alcímével motivikusan is megidézi a sivatagot, a „Szürke a por / Sárga a homok / szürke a Homok / sárga a Por” részlet (Kemenes 1991, 14) már csak szintaktikai permutációját kísérő írásképi kiazmusa folytán is az említett sorozatok közé illeszkedik. Az ének tematizáltan is reflektálja a beszélő én helyzetének a szöveg olvasása során meghatározónak bizonyuló tapasztalatát – „csak azt tudnám kié ez a hang / ki beszél belőlem ki állított ide a nagykapuba” (Kemenes 1991, 13) –, mígnem e rész végül az „üres szó” képzetével zárul (Kemenes 1991, 15).

Második poétikai jellemzőként a mitikus és mesei elemek beemelését, transzformációját emelem ki, részben már magában a címben, amely egyfelől utalhat a fehér ló eredetmondájára, másfelől pedig az azonos címen ismert, egyik legősibb eredetűnek tartott népmesénkre. Az eredet mítoszának együttes

fölépítése és föloldása, valamint a monda ettől elválaszthatatlan szöveggellege könnyen összefüggésbe hozható azokkal a formai és szemléleti vonásokkal, melyek már első pillantásra meghatározni látszanak a *Fehérlófia* kollázsszerű, a legkülönfélébb korokból, kultúrákból és nyelvekből vett töredékeket egymás mellé állító szövegdarabjait. A *Fehérlófia* mítoszi, mondai és eposzi jellege megítélésem szerint Kemenesnél annak ellenére erősebb, mint a mesei, hogy utóbbit talán több és világosabb utalás idézi föl, mint a fehér ló eredetmondájának a hagyományát.

A *Fehérlófia* főhőse, Pálóczi, avagy egyszerűen P. Arthur, egyrésztől ugyan vagy azonos a szövegben szintén megjelenő Fehérlófiával, vagy annak alakmása, másfelől viszont nem épp magyarosan írt keresztneve a középkori lovagi mondakört is földézheti. Természetesen ez a kettős, magyar és nyugati vonzódás, mely akár Fehérlófia és Arthur kettősében, akár Pálóczi Arthur családi és keresztnevének feszültségében tetten érhető, a mű önéletrajzi rétegét tekintve párhuzamba állítható a hazájukat elhagyni kényszerült menekültek önazonosságának legalább kétirányú kötődésével: „hidd el nekem, ki fogod te bírni a további száműzetést, / a második húsz év minden bizonnyal sokkal könnyebb lesz majd” (57). Ami azonban e tematikus rétegben tragikusnak vagy nosztalgikusnak hat, az éppen hogy nem a mű modális alaprétege: a szöveg széttartó kulturális utalásrendszere nem az eredet allegóriáját hivatott megteremteni, hanem e sokrétű szövegháló ironikusan és játékosan, sőt esetenként szarkazmusba hajlóan oldja föl az önéletrajzi elemeket is magába foglaló tematikus réteg önállóságát, kísértő ellenpontként állítva be annak homogenitás felé hajló diszkurzusát. A *Fehérlófia* ugyan olvasható annak paradox tragikumaként, hogy a tragédia – az otthontalanság traumája – csak a haza otthonosságában lenne megélhető és kimondható tapasztalat, ám számomra meggyőzőbb az az értelmezés, amely az efféle kiforgatott-leszállított tragikumot, az ebben rejlő áldozati szereplehetőséget sem vonja ki a kisebbségi irodalomra jellemző belső határképzések mozgásának, ezek érzékelhetővé tételének érvénye alól, és a motívumháló elemeit az egymással ellenpontozott diszpozíciók komponenseiként mutatja föl.

Ebben nem kis szerepet játszik az az általam harmadikként kiemelt poétikai összefüggés, amely a megidézett irodalmi és kulturális hagyományok sokszorozása közepette is nemegyszer a mindennapokba rántja vissza a megszólalást, egyszersmind fikcióként, határozottan nyelvi tevékenységként mutatva föl és értve a szöveg létrejöttét. A P. Arthur noteszéből közölt – kicsinyítő tükörként a tizenkét énekhez hasonlóan – tizenkettő „mélyhűtött dal” (Kemenes 1991, 32) után a VII. ének igen szikár köznapi jelenettel zárul: „19 óra 14 perc, Éva

ma este túlórázik / felteszem melegedni a vacsorát, lencsefőzelék lesz / füstölt oldalassal” (Kemenes 1991, 34). Ebben a kontextusban a VIII. ének elejének kurzívan szedett sora – „*Nyelvem a Féktelenbe*” (Kemenes 1991, 35) – valóban a nyelvi teremtés féktelenségére vonatkozatható, azaz arra, hogy a *Fehérlófiában* számos tekintetben érzékelhető féknélküliség kimondottan nyelvi természetű. A kisebbségi élethelyzet felől ennek természetesen adható kompenzatórikus értelmezése: a közösség nemlétét úgy próbálják elfedni a Sade márki fantáziáira hajazó közös szexuális tevékenységek, mint ahogy a közös nyelvi közeg hiányát a fikció terében a nyelv szinte élvezetnek tetsző, önjáró működése igyekszik kitölteni. Mindeközben viszont ugyanezen nyelv teremt teret a terrortól takart-tagadott traumák taglalásának is. Tovább erősítve az egész szövegen keresztülhúzó ama határt, amely az utalás és teremtés, referenciális és kitalált egyneműsítésnek ellenálló osztottságában látja s látatja fölmutathatónak a kisebbségi léthelyzet sajátosságait.

Végezetül a megszólalás egységének hiányát hozom szóba. Nemcsak a szövegre amúgy valóban jellemző többnyelvűséget értem most ezalatt, hanem a mű rendre több szólamra tagolódó diszkurzusát. A *Fehérlófiának* nincs olyan beszélője, amely elő- vagy háttérül szolgálna a kollázsszerű szövegépítkezésnek. A művet alkotó nyelvi elemek – még ha nem is szükségszerűen utalások vagy idézetek, ámde nyelvtani, stilisztikai vagy akár csak tematikai váltásokkal, törésekkel szabdalnak – nem egy elkülöníthető, fölismerhetően megőrzött lírai-epikai megszólalás és beszédmód egységét függesztik föl, melybe a kollázsepítés mintegy csupán beszúrná vagy benyomulni engedné az oda nem illő elemeket. Az V. ének egy nem csak stiláris okokból egymásra felelő sorpárokból álló részletét hozva példaként:

*A menyasszony száját ide-oda sodorja a szél
Ne hagyj el kedvesem Szerelmünkre kérlek
muszáj menni nincs mese elszegődtem izé na aztán ne ám
Gerlicém csillagom úgy szeretlek téged
hogy balhézz mi a francnak ez a hiszti mindent bepakoltál
Testem is lelkem is Két kezembe adtam
rendesen meleg alsóneműt is tudod mindig hidegebb van
Szíveden kebleden Nyugovásom kaptam
az eszelősök közt a fedélzeten pingpongoznak patkót dobnak
De ha elhagysz végül is Búcsúcsókkal nélkül is
muszáj mennem kell ne izélj már a kurva életbe
Soha többé nem várlak Soha többé nem látlak*

(Kemenes 1991, 24–25)

Ide kapcsolódóan nem véletlen a *Fehérlófiának* „az idő kibicsaklott” (Kemenes 1991, 20) hamleti utalása sem – a történelem fölfüggesztődéséről, félrecsúszásáról és szétforgácsolódásáról tesz tanúságot, érvénytelenné téve a történeti időt mint a dolgok és események elrendezése s megértése számára szolgáló lehetséges keretet, a világirodalom felé mutató célelvű fejlődés kontextusát. Ez a poétikai eljárás egyúttal arra is rámutat, hogy a nemzeti irodalom önelvűségének gondolata, amely figyelemre méltóan állítja előtérbe az irodalom belső kapcsolatait és osztotságát, de úgy, mint ami teljességgel ment a hatásoktól és határátlépésektől, természetesen kizárólag fikciónak bizonyulhat. Akár a világirodalom, akár valamely nemzeti irodalom – kisebbségi irodalmak nélkül igencsak unalmas elképzelés lenne.

Irodalom

- András Sándor. 2003. „nem adnám semmiért ezt a zimankós szabadságot”: *Futamok Kemenes Géfin László Fehérlófia című művéről*. Budapest: Magyar Műhely.
- Deleuze, Gilles – Guattari, Félix. 2009. *Kafka: A kisebbségi irodalomért*. Ford. Karácsonyi Judit. Budapest: Quadmon.
- Kemenes Géfin László. 1991. *Fehérlófia I–VI*. Budapest: Szépirodalmi.
- Moretti, Franco. 2000. Conjectures on World Literature. *New Left Review* (1): 54–68.

BETWEEN KAFKA AND POUND

The variants of homelessness in László Kemenes Géfin's Fehérlófia [Son of the White Mare]

László Kemenes Géfin's work *Fehérlófia* [*Son of the White Mare*] first took form in the environment of the Western Hungarian diaspora. While the text was formed in the context of emigration literature, the minority situation is not simply a biographical addendum to the creation, nor merely an experience ostensible and prevailing in the discourse, but a uniqueness that affects the writing itself and through which the writing is interpreted. This is reflected in the heterogeneity of the genre in *Fehérlófia*, characterized by a systematically thought-out and expediently arched structure and a fragmented accumulation of linguistic and cultural references at the same time. This is a clear sign of the strengthening influence of American literature, especially Pound, on the poetic work of László Kemenes Géfin. The planned nature that can be attributed to both modernism and postmodernism does not only encompass the motif of continuity and continuous expandability of the transition aiming towards completion, but it can also be related to the views of conceptual art according to which the idea of creation, or the planning out of the creation, is what requires

an aesthetic value and interest rather than the complete work itself. The endless text which came into being through tying together different linguistic and cultural fragments, even debris, equally addresses the geographical and historical search for home and the impossibility of finding that home and the desire for identity and the openness to diverging creation.

Keywords: emigration literature, intertextuality, the poetics of space, the act of writing, identity formation

IZMEĐU KAFKE I PAUNDA

Odsustvo mesta u delu Fehérlófia [Ždrebe belog konja]

Lasla Kemeneš Gefina

Delo *Fehérlófia [Ždrebe belog konja]* Lasla Kemeneš Gefina prvi put se pojavilo u mađarskoj dijaspori na zapadu. Iako se tekst formirao u emigrantskom književnom okruženju, manjinsko pitanje nije puki biografski dodatak vezan za stvaranje dela, nije čak ni iskustvo koje dolazi do izražaja jedino kroz govorne situacije, već je osobenost samog načina pisanja. Ovo delo, heterogeno i po žanru, istovremeno karakteriše sistematično promišljena, svrsishodno vođena strukturisanost i pregršt sitnih jezičko kulturoloških referencijalnosti. Svojstvo isplaniranosti koje se može tumačiti kako iz ugla moderne tako i postmoderne, ne sadrži samo motive mogućnosti nastavka i stalnog proširivanja, stremljenja ka ostvarenosti ali ujedno i neprekidnog napretka, već se može dovesti u vezu i sa stavom konceptualne umetnosti, po kojem se estetska vrednost ne nalazi u tolikoj meri u gotovom umetničkom delu, već u ideji koju to delo ispoljava i u planu za njegovo ostvarivanje. Nezaključan tekst koji se rađa posredstvom slaganja različitih jezičko-kulturoloških delova mozaika, podjednako govori o geografskoj i istorijskoj potrazi za domovinom, kao i o nemogućnosti pronalaženja domovine, o stremljenju kao jednakosti i otvorenosti prema razjedinjenosti stvaranja.

Gljučne reči: emigrantska književnost, intertekstualnost, poetika prostora, akt pisanja, stvaranje identiteta